

Natoroznanske stvari.

Šuka.

Kar je volk v naših gozdih, jastrob med pticami, to ti je v vodi šuka (Hecht): prava roparca.

Sede na bregu bistrega jezera ali pa pri mirni vodici čistega kakega potoka ogledoval si morebiti prijatelj, kdaj ribo, ktera je stala mirno ter nepremakljivo v vodi. Dolgo si jo gledal, le za las se ni premaknila iz mesta, al hipoma, kakor strela, je švignila — in izginila je ribica v široko žrelo roparske šuke.

Šuka, prava volkulja med ribami, živi v vseh vodah bodi si v stoječih ali v tekočih, le v morji ne. Hrana njena so navadno vsakovrstne ribe; mnogo jih pokonča, tedaj med njimi časi veliko škodo dela; razun rib povzije tudi veliko družih žival, ako jih le ujeti more, kakor: žabe, krastovice, miši, podgane, rake, kače itd.; gosti se pa tudi rada z mesom družih večih žival, ki so utonile, ter v vodi gnijó; zeló požrešna, ti še celó vselej svojim sestricam ne prizanaša. Ako je šuka dosti velika in močna, izbere si časi tudi kako račico, gosko, ali pa tudi kako drugo povodnjo ptico; škoda je tedaj velika, ktero časi ta po ribnikih dela.

Kakor zverina na suhem, ni šuka le samo močna, temveč je tudi zeló zvita in kaj premetena, da more toliko več rib poloviti. Tiho ti tiči v kakem kotičku skrita ter čaka mirno, da bi se ji kaka ribica približala; ji doide ktera blizo, plane urno na-njo, in za malo časa je ni več reve, ki se ničesar ni nadjala ter brez skrbi v bistri vodici si igrala. Ako šuka kako mreno popade, ne požre je precej, ker ostre in bodeče njene hrbtnne plavute bi jo v grlu ranile ter umorile, — ampak drži jo tako dolgo z ostrimi svojimi zobmi, da pogine in jo brez nevarnosti požreti more. Ravno tako pustí pri miru druge ribe, ktere imajo preostre plavute, le lakota pripravi kako mlado, neiskušeno šuko, da hapne po taki ribi, ki je navadno zadnja za njo.

Kakor ribe sploh, se tudi šuke zeló zarezajo. Šukje drstenje se začne že mesca svečana ter traja do velikega travna; vsaka šuka izleže po 150.000 jajčic na travo in druge zelji v plitvi in stoječi vodici; kmalo bi bile tedaj vode polne samih šuk, kajti silno veliko bi se jih zaredilo, ktere bi skoraj vse druge ribe polovile, ter se nazadnje še med sabo klati jele; al previdnost je vse drugače preskrbela: šukje ikre imajo silno veliko sovražnikov; ti so žabe, race in druge živali, ktere jih toliko pokončajo, da se ena ribica iz sto jajčic izleže. Že tretji ali pa četrti dan ti splavajo male šukice iz iker, ktere so pa še vedno v nevarnosti, da bi jih druge ribe ne pojedle. Kako lepo je tedaj Stvarnik skrbel, da nič ne moti prelepega reda v naravi.

Prvo leto svojega življenja je šuka po vrhu zelena; drugo leto še le spremeni zelena se barva v sivo, vendar ne popolnoma, tudi se pokažejo blede lise po hrbtu; na trebuhu je belorumenkasta.

Prvo leto doraste šuka osem do deset palcev; v tretjem je navadno po poldrugem čevlji dolga; pozneje pa izraste še večja, sploh se pa ne sme po velikosti njeni soditi, koliko bi stara bila, ker čem boljšo ima hrano, tem hitreje raste.

Kakor ribe sploh so tudi šuke kaj tečna jed; vendar pa niso mlade šuke neki nič kaj posebno dobre, ker njihovo meso je premehko; ravno tako tudi prestare ne, ki imajo pretrdo meso: kuharice naj tedaj pazijo, da ne bodo za drag denar kupovale skoraj popolnoma nevžitne ribe; navadno je takrat šuka, posebno kadar se drsti, po hrbtu zelena s svitlimi zlato-rumenimi lisami, po trebuhu pa bela. Pri vsem tem se šuka zeló čišla, toraj jo tudi lové kakor jo vejo in znajo: v mreže in

na trnike; za vabo imajo druge ribe, še celó mlade šuke, žabice, gliste in meso; pravijo, da šuka še celó, zarad svoje požrešnosti po rudečem suknu hapne, mislé, da je meso, v katerem je pa le kosček svinca ali kaj takega zavitega. Peščenikar.

Slovenske starine.

Zakaj se trg Kozje veli „Drachenburg“?

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Gosp. Müllner še nam je priobčil drug napis rimskega kamna, najdenega pri sv. Lenardu na podnožji Ljubelja, ki se tako glasi:

BELESTI AVG.
T. TAPPONIVS
MACRINVS
I. IVLIA SEXTI
CARA CVM SV (is?)
V. S. L. M.

Ker v tem imenu najdemo ime božanstva v dativu, se je nominativ glasil: Belestis, ter se je sklanjal, kakor: hostis, ambustis, fustis.

V živi slovenščini sicer več ne najdemo tega suffixa, al sorodna litevščina še ga je ohranila, kakor pričajo imena božanstev: Betustis, Girristis itd.

Znabiti, da odlomki tega suffixa se nahajajo v slovenskih ast, ist, — primeri cerkvenoslov. gerlistъ, magnum collum habens, perlistъ, magnum pectus habens, polistъ, planosus, rječistъ, verbosus, kteri so se gotovo v proetnični dóbi glasili: gerlistos ali gerlistis itd.

Ime božanstva pa se je tudi znalo glasiti: Belesis, primeri litevskih božanstev imena: Warpulis, Wisagistis, Birzulis itd., in glasnik t je epentetičen, kakor v besedah: struga, ostrov, česk. sribro, oster, za sruga, osrov, sribro, oser*) itd.

Belesti aug. pa tudi zna stati za: Belesti augustae, in biti ime ženske boginje, ktera se je velela Belest, v genitivu belesti, kakor: bolest, bolesti.

Korenika je bel, sansk. bhal, splendere, lucere, toraj Belestis, Belesis ali pa Belest: lucidus, splendidus Deus vel Dea.**)

Marsikter bode se čudil, da jaz pri razlagi osebnih in topičnih imen pogostoma jemljem litevščino na pomoč. Temu dam sledeče premisliti:

Po vseh svojih preiskavah sem do dobrega prepričan, kar tudi Bopp, Schleicher in Diefenbach trdijo, da so Litvani v pradóbi s Slovani bili en rod. Litevce Diefenbach imenuje „den antikeren Theil“, in pravi: „bei den slawischen Sprachen reicht kein Denkmal so weit hinauf, dass z. B. die Flexionen den litauischen in einem wesentlichen Punkte näher stünden, als die heutigen slavischen. Die Brücke über diese Kluft ist uns völlig abgebrochen, und doch zeigt auf beiden getrennten Seiten das Gefüge die alte Einheit, wie die Kreidefelsen auf beiden Seiten der Marche.“

Osebné in topične imena na slovensko-rimskih spomenicah so skoro 600 let stareje, kakor slovstveni spomenici cerkveno-slovenščine, in ker se osebné imena božanstev ohranjujejo v svoji prvotni obliki skoz tisoč let, tedaj ne smemo se čuditi, ako v njih nahajamo take, kterih več ne pozná jezik današnji.

*) Obširnije pri Pottu „Etym. Forsch.“ II, 233.

**) Na Cigulni blizo Celovca je spominek: „Belino aug. sacr. Da keltiški Belenus in slovanski Belinus sta po svoji bitnosti, vendar ne po gramatični obliki eno isto, bodem dokazal v posebnem članku. Pis.